

Türkiye’de Devlet Ormanlarında Verilen Maden İzinleri ve Rehabilitasyonun Hukuksal Süreci (Bartın Orman İşletmesi Örneği)*

G. Gençay^{1,a}, Ü. Birben²

¹Bartın Üniversitesi, Bartın Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği Bölümü, BARTIN

²Çankırı Karatekin Üniversitesi, Orman Fakültesi, Orman Ekonomisi Anabilim Dalı ÇANKIRI

MAKALE KÜNYESİ

Geliş Tarihi: 9 Kasım 2017

Kabul Tarihi : 8 Mart 2018

^aSorumlu yazarın e-posta adresi:
ggencay@bartin.edu.tr

* Makale, International Symposium on New Horizons in Forestry’de sözlü sunulmuş ve özet olarak basılmıştır.

ÖZ

Doğal kaynaklar bakımından oldukça zengin bir konumda olan Türkiye’de zaman zaman yenilenebilir doğal kaynaklar ile yenilenemeyen doğal kaynaklar arasında fayda üstünlüğüne dayalı öncelik çatışması yaşanmaktadır. Türkiye yüzölçümünün %28,6’sını kaplayan orman alanlarında maden arama ve işletilme taleplerinin olması da kaçınılmazdır. Orman alanlarının madencilğe tahsisi önemli bir arazi kullanım değişikliği örneğidir ve küresel iklim değişikliğine de etki etmektedir. Günümüzde küresel iklim değişikliğinin olumsuz etkilerinin boyutları hissedilir derecede artarken ve ayrıca maden sahası

olarak izin verilen ormanlık alanlarda sel, erozyon vb. diğer olumsuz doğa olaylarına daha fazla maruz kalındığı ortada iken, izinlere ilişkin hukuksal alt yapının çok dikkatli oluşturulması ve izin sürecinin çok iyi takip edilmesi gerekmektedir. Türkiye’de devlet ormanlarında verilecek maden izinleri oldukça detaylı ve kapsamlı yasal düzenlemelere tabi tutulmuştur. Bu faaliyetler esnasında orman fonksiyonlarının en iyi şekilde korunması gerektiğinden, ormanların en az zararlı bu faaliyete tahsisi asıl amaçtır. İzin süresi bitiminde alanın rehabilite edilmesi, Türk çevre ve orman mevzuatında detaylı olarak düzenlenmiştir. Bu bağlamda 6831 sayılı Orman Kanunu’nun 16. maddesine ve ilgili yönetmeliğe göre, devlet ormanlarında madencilik çalışmaları yapıldıktan sonra, maden izin sahibi orman idaresine teslim edeceği sahayı rehabilite etmek zorundadır. İzin sahalarının özellikle verim gücü düşük orman alanlarında verilmeye çalışılması, süreç boyunca denetimler yapılması, izin süresi sonunda rehabilite şartlarının sağlanması koşulunun incelenmesi ile sahanın teslim alınması gibi şartlar, maden izinlerinde orman sahalarının korunmaya çalışıldığını açıkça göstermektedir. Bu çalışmada, hem orman ve hem de maden kaynakları bakımından zengin bir konumda bulunan Bartın Orman İşletmesinin sınırları içindeki devlet ormanlarında verilen maden izinlerinin yıllar itibarıyla miktarları tespit edilerek, hukuksal süreç incelenmiştir. Daha sonra, izin süresi dolmuş maden sahalarında rehabilite konusunda yaşanan sıkıntılar, alınmış önlemler ve hukuki düzenlemeler değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Orman, Maden, Kamu Yararı, Rehabilitasyon, Bartın

Legal Process of the Mining Permits and Rehabilitation in the State Forests in Turkey (Case of Bartın Forest Enterprise)

ABSTRACT

Conflicts of priority for using renewable and non-renewable natural resources occasionally occur in Turkey, a country that highly rich in natural resources. This is especially the case in the demand for mining in forest sites, which cover approximately 28.6% of the country’s total surface area. Mining in forests induces an important land use change and it directly stimulates global climate change. Nowadays, while the impact of global climate change is increasing at a noticeable rate and the areas where the forests allowed as mining sites are exposed to land degradation processes such as flooding, erosion, deforestation, and so on, it is necessary that the legal background is formed very carefully and the permission period is controlled tidily. Mining permits in the State forests have been subjected to very detailed and comprehensive legal regulations in Turkey. Since forest functions should be protected during the operations of mining

Bu makaleye atf:

Gençay, G., Birben, Ü., 2018. Türkiye’de Devlet Ormanlarında Verilen Maden İzinleri ve Rehabilitasyonun Hukuksal Süreci (Bartın Orman İşletmesi Örneği). Anadolu Orman Araştırmaları Dergisi 4(1): 11-22.

activities, it is essential to take necessary measures to keep forest damage at minimum level. In addition, the rehabilitation of the mining areas after expiration of permits has been arranged in detail both in the Turkish environmental and forestry legislations. In this context, according to the Article 16 of the Forest Law No. 6831 and the relevant regulation, after the mining activities are carried out in the State forests, the owner of the mining permit has to make the rehabilitation of the site before it is returned to the forestry administration. The rehabilitation issue is very important upon the permit expires. The conditions such as aiming/trying to give permission from forest areas with low productivity, inspection during the permission period, examination the provisions of rehabilitation conditions at the end of the permission period and retrieval of the field, clearly, show that the forest areas are being tried to protect in the mining permit process. In this study, the number of mining permits given in the State forests within the boundaries of Bartın Forest Enterprise, which is rich in both of forest and mineral resources, was determined and the legal process was examined. Then, problems regarding to rehabilitation of mined fields, the measures to be taken in mining fields with expired permits, and the legal amendments were evaluated.

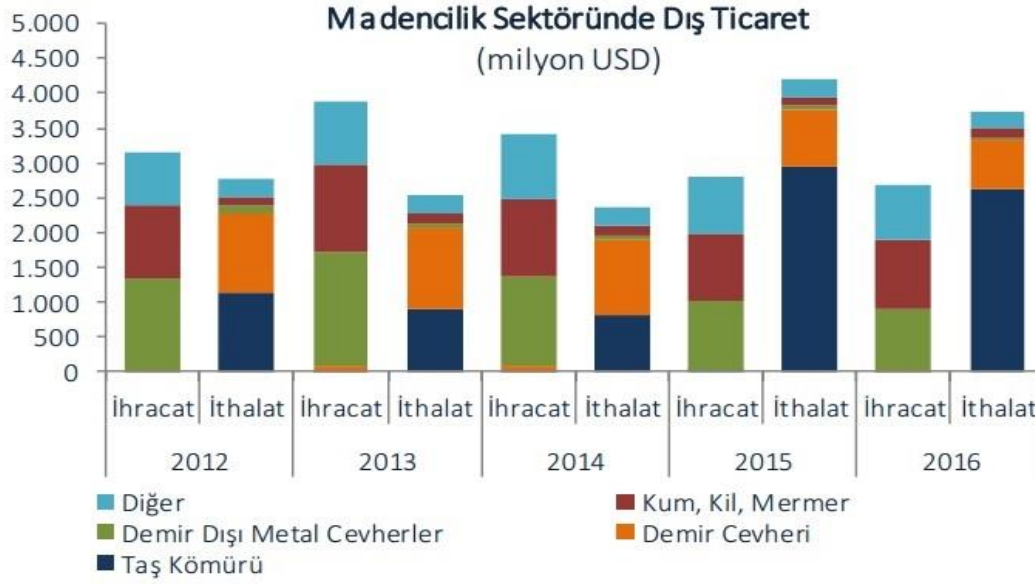
Keywords: Forest, Mine, Public Interest, Rehabilitation, Bartın

1. Giriş

İnsanoğlu var olduğu ilk günlerden beri ihtiyaçları doğrultusunda doğada bulunduğu hammaddelerden yararlanmayı deneyerek taş, ağaç, boynuz, kemik gibi maddelerden aletler yaparak avlanmayı ve beslenmelerini sağlamaya çalışmıştır (Kartalkanat, 2008). Böylece, doğal kaynakları çeşitli amaçlarla ve şekillerde kullanmış ve kullanmaya devam etmektedir. İnsanoğlunun yaşadığı her bölge kendine özgü yer altı ve yerüstü doğal kaynak ve zenginliklerle dolu olup (Dereli ve ark., 2010) madenler ve ormanlar günümüzde ilk akla gelen önemli doğal kaynaklar arasındadır.

Madencilik, insanın öğütme, kesme, bileme veya kendini savunma amacıyla kendisine en uygun taşları toplamaya başladığı Paleolitik dönemden itibaren uygulanan bir insan faaliyetidir (Jesus ve Dardeniz, 2015) ve tarih boyunca uygarlıkları şekillendiren temel sektörlerden biri olmuştur. Madencilik belirleyici bir özelliği de maden yatağının ekonomik değer içermesi nedeniyle “doğal sermayeye” sahip olmasıdır (Demirbugan, 2014a). Özellikle, sanayi devriminden bu yana insanlığın gelişim sürecinin son iki yüz yılındaki baş döndürücü ilerlemede madencilik sektörünün yeri ve önemini yadsımak mümkün değildir (MMO, 2011). Madencilik faaliyetleri milli gelir, istihdamda artış ve ihracat geliri sağlayarak kalkınma sürecine önemli katkı sağlamaktadır (Demirbugan, 2014a). Bununla birlikte, madencilik faaliyetleri önemli ölçüde olumsuz çevresel dışsallıklar da yaratmaktadır. Bunlar, genel olarak hava, su ve toprak kalitesinde bozulma, sera gazı salınımı (SGS), insan sağlığı, ekosistem ve estetik görünümde bozulmaya ilişkindir (Demirbugan, 2014b).

Bilim dünyası Anadolu’yu madenciliğin beşiği olarak bilmektedir. Zira madenciliğin ve metal işleme sanatının en eski örneklerine Anadolu’da rastlamak mümkündür (Yalçın, 2016). Osmanlı Dönemi’nde madencilik alanında üretim amaçlı işletmecilikten çok, kazanılmış maden haklarının ticareti yaygındır ve gelir elde etme gayesiyle yararlı görülmüştür. Osmanlı Devletinin son döneminde madencilik üretiminin yarısından fazlası yabancı sermayenin elindedir ve yabancı paylarında sürekli bir artış görülmüş, Türklerin payı ise gerilemiştir. Bu dönemde madencilik konusunda getirilen düzenlemeler esas itibariyle yabancı sermaye yararına işlemiştir (Tamzok, 2008). Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında ise ekonomik kalkınma açısından madenciliğin sahip olduğu önem fark edilmiş ve bu amaç doğrultusunda, gerek yasal gerekse kurumsal anlamda çok önemli adımlar atılmıştır. 1960’lı yıllarda başlayan planlı kalkınma döneminde de madencilik her zaman önemli ve öncelikli bir ekonomik faaliyet alanı olarak kabul edilmiştir (KB, 2015). Yer altı ve yer üstü kaynakları açısından zengin olan Türkiye’de bu kaynakları ekonomiye kazandırmak için madencilik sektörü faaliyetlerini sürekli artırmaktadır (Kalaycı ve Uzun, 2017). Türkiye’nin karmaşık jeolojik ve tektonik yapısı çok çeşitli maden yataklarının bulunmasına olanak sağlamıştır. Günümüzde dünyada yaklaşık 90 çeşit madenin üretimi yapılmaktayken, Türkiye’de 60 civarında maden türünde üretim yapılmaktadır (EB, 2016). 2016 yılı sonu itibariyle madencilik sektörü dış ticaret verileri incelendiğinde Türkiye’nin 3.558.788.269 TL maden ihracatı ve 4.160.620.067 TL maden ithalatı bulunmaktadır (MTA, 2017). Şekil 1’de 2012-2016 dönemine ait madencilğe ilişkin dış ticaret hacmi verilmiştir.

Şekil 1. Madencilik sektörü dış ticaret hacmi (İş Bankası, 2017).

Madencilik sektörü, kendine has özellikleri olan ve diğer pek çok sektörle yoğun etkileşim içerisinde bulunan bir sektördür (Tamzok, 2008). Özellikle ormancılık sektörü ile etkileşimi önemlidir. İnsan ihtiyaçlarının önemli bir kısmını karşılayan bu iki doğal kaynaktan aynı alan üzerinde faydalanmak istenmesi kimi zaman yarar çatışmasını da beraberinde getirmektedir. Özellikle, ülke yüzölçümünün yaklaşık %28,6'sını kaplayan ve %99,9'u devlet mülkiyetinde olan 22.342.935 ha orman alanında (OGM, 2015), maden arama ve işletme talepleri kaçınılmaz olmaktadır. Bu alanlarda maden aramak ve işletmek isteyenler, maden ve orman mevzuatında yer alan izin süreci hükümlerine tabidir. Bu izin süreci geçmişten günümüze birçok kez değişikliğe uğramakla birlikte genel olarak her iki kaynağın koruma kullanma dengesini gözeterek düzenlenmeye çalışıldığı söylenebilir. Ayrıca dünyada birçok ülkede yasal düzenlemeler ve uygulamalar, madencilik faaliyetleri nedeniyle bozulan arazinin, madencilik faaliyetleri sona erdiğinde yeniden düzenlenmesini gerekli kılmakta ve desteklemektedir (Ulusoy ve Ayaşlıgil, 2012).

Bu doğal kaynakların önemi ve birbirlerine olan etkileşimleri ışığı altında çalışmanın ana amacı Bartın özelinde, devlet ormanlarında verilen maden izin süreçlerini ve bu süreç sonunda gerçekleştirilen rehabilitasyon çalışmalarını inceleyerek, gerek sorumlu idare ve gerekse hak sahipleri açısından izin süreçlerinin geliştirilmesi, koruma kullanma dengesini sağlarken yasal altlığın önemini ve gerekliliğinin somut örneklerle açıklanmasıdır. Bu çalışma, Ülkemizde Bartın ölçeğinde ilk kez gerçekleştiriliyor olması dolayısıyla özgün bir çalışmadır. Literatürde doğrudan doğruya maden

izin süreçlerini inceleyen az sayıda çalışma vardır. Sezer ve Gençay (2017) konuyu Eskişehir Orman Bölge Müdürlüğü ölçeğinde incelemiştir. Maden alanlarının rehabilitasyonu ve farklı kullanımına dönüşümüne ilişkin literatür daha geniştir (O'hara ve Aydın, 1985; Küreli, 1985; Seçkin ve Yayım, 2006; Sever ve Makineci, 2008; Uzun ve Bollukcu, 2009; Topay ve Eraslan, 2011; Yükçü ve Fidancı, 2016; Kalaycı ve Uzun, 2017). Yapılan bu çalışma literatüre yapacağı katkı açısından önemlidir. Bunun yanı sıra güncel veriler ve alan çalışmasına dayalı olarak hazırlanan bu çalışma ile farklı alan ve bölgelerdeki benzer madencilik faaliyetlerine ilişkin izin ve rehabilitasyon süreçlerinin karşılaştırmalı olarak incelenebilmesi olanaklı hale getirilmektedir. Bu amaçla, çalışmada öncelikle orman alanlarında verilen maden izinleri konusunda yapılan mevcut yasal düzenlemeler normlar hiyerarşisine göre Anayasa, kanun ve yönetmeliklerde yer alan hükümler bazında incelenmiş, aşağıda yer alan sonuçlara ulaşılmıştır.

1.1. Türkiye Cumhuriyeti anayasalarında madenlerle ilgili hükümler

Cumhuriyet dönemi Anayasaları incelendiğinde 1924 Anayasasında madencilikle ilgili özel bir hükmün bulunmadığı görülmektedir. Buna karşın 1961 Anayasasının "b) Tabii servet kaynaklarının aranması ve işletilmesi" başlığında düzenlenen 130. maddesinde tabii servetler ve kaynakların, devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu, bunların aranması ve işletilmesi hakkının devlete ait olduğu, arama ve işletmenin devletin özel teşebbüsle birleşmesi suretiyle veya doğrudan doğruya özel

teşebbüs eliyle yapılmasının kanunun açık iznine bağlı olduğu hüküm altına alınmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin halen yürürlükte olan 1982 Anayasasının, 168'inci maddesinin "Tabii Servetlerin ve Kaynakların Aranması ve İşletilmesi" ve 169'uncu maddesinin ise "Ormanların Korunması ve Geliştirilmesi" başlığını taşıdığı görülmektedir. 168'inci maddeye göre, tabii servet ve kaynaklar devletin hüküm ve tasarrufu altındadır ve bunların aranması ve işletilmesi hakkı devlete aittir. Devlet bu hakkını belli bir süre için gerçek ve tüzel kişilere devredebilir. Ayrıca Anayasanın ilgili maddesinde, hangi kaynağın devredilebileceği, gerçek ve tüzel kişilerin uyması gereken şartlar ve devletçe yapılacak gözetim, denetim usul ve esaslar ve yaptırımların da kanun ile düzenleneceğini ifade etmiştir.

Anayasanın 169'uncu maddesine göre; devlet ormanlarının mülkiyetinin devredilemeyeceği, kanuna göre devletçe yönetilip işletileceği hüküm altına alınmıştır. Devamında ise bu ormanların zamanaşımı ile mülk edinilemeyeceği ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamayacağı düzenlenmiştir.

Özetle Anayasada maden arama ve işletilmesi izinleri, gerçek ve tüzel kişilere verilebilmekte ancak denetim ve gözetim işleri yine devlettedir. Yine devlet ormanlarında verilecek maden izinleri konusunda ise Anayasada öncelikle kamu yararı şartı öngörülmüş diğer usul ve esaslar kanunlara bırakılmıştır. Türkiye ölçeğinde konu hakkındaki anayasal düzenlemelerin, bir ülkenin en üst düzey hukuk normunda olması gerektiği kadar yer aldığını söylemek mümkündür.

1.2. İlgili kanunlarda kaden izinleri

Genel olarak madencilik faaliyetleri 1906 yılına kadar değişik nizamnameler ile yönlendirilmeye çalışılmış ve sırasıyla 1906 yılında Maadin Nizamnamesi, 1954 yılında 6309 sayılı Maden Kanunu, 1985 yılında yürürlüğe giren ve halen geçerli olan 3213 sayılı Maden Kanunu madencilik faaliyetlerinde temel hukuksal kaynak niteliğinde olmuştur (Kırşan, 2001). 3213 sayılı Maden Kanununa göre maden arama ve işletmesinden sorumlu kurum Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na bağlı Maden İşleri Genel Müdürlüğüdür. Ancak maden aranacak yer devlet ormanı içerisinde kalıyorsa bu sefer izinler, Anayasanın da öngördüğü üzere hem maden mevzuatı hem de orman mevzuatına tabi olmaktadır.

Mülga 6309 sayılı Maden Kanununda orman alanlarında verilecek maden izinleri konusunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır (Resmi

Gazete, 1954). 1985 yılında yürürlüğe giren ve hala yürürlükte olan 3213 sayılı Maden Kanununun (Resmi Gazete, 1985) 7'nci maddesi madencilik faaliyetlerinde izinler başlığını taşımakta olup yıllar içinde bir çok kez değişikliğe uğramıştır. Mevcut halinde "Devlet ormanları içinde yapılacak maden arama ve işletme faaliyetleri ile bu faaliyetler için zorunlu ve ruhsat süresine bağlı olarak yapılan geçici tesislere 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu hükümlerine göre izin verilir" denilmektedir.

Orman mevzuatının geçmişi ve bugünü açısından bakılacak olursa; orman alanlarında verilecek maden izinlerine ait ilk yasal düzenlemelerin şu an yürürlükte olmayan 3116 sayılı Orman Kanununun (Resmi Gazete, 1937) 24'üncü maddesinde yer aldığı görülmektedir. İlgili maddeye göre devlet ormanlarının sınırları içinde maden araştırmak için Ziraat Vekaletinden (dönemin Tarım Bakanlığı), taş ocakları araştırmak için de orman idaresinden izin alınması şart koşulmuştur. Ayrıca bu kararların verilirken herhangi bir taş ocağının veya madenin işletilmesinden kaynaklı ormana verilecek zararın göz önünde tutulacağı da yine aynı maddede düzenlenmiştir.

3116 sayılı Orman Kanununu 1956 yılında yürürlükten kaldıran 6831 sayılı Orman Kanununun (Resmi Gazete, 1956) 16'nci maddesi maden izinleri konusunda yeni düzenlemeler getirilmiştir. Madde ilk yürürlüğe girdiğinde, devlet ormanları içinde mevzu hükümlere göre maden ocakları araştırma veya işletme ruhsatnamesi ve imtiyazı verilebilmesi için Ziraat Vekâlet'inin muvafakatini almak şartını getirmiştir. Yeni düzenleme hem maden ve taş ocakları ayırımını hem de orman idaresinden izin alma şartını ortadan kaldırmıştır. Devamında ise ruhsatname ve imtiyaz almış olanlarla alacak olanlar, işe başlamadan önce sahalarını orman idaresine haber vermeye ve ormana zarar gelebilecek hallerde orman idaresinin göstereceği tedbirleri almaya ve yapmaya mecbur tutulmuşlardır. Görülüyor ki, yapılan yeni düzenleme ile orman idaresi, alınacak izinlerde tamamen saf dışı bırakılmış sadece haber verme ve tedbir alma konularında yetkili kılınmıştır. Madde bu hali ile devlet ormanlarında verilecek izinlerde Ziraat Vekaletini yetkili kurum olarak göstermiştir.

Ancak 2004 yılında 5177 sayılı (Resmi Gazete, 2004) torba kanun ile 6831 sayılı Orman Kanununun 16'nci maddesinde "devlet ormanları hudutları içerisinde maden aranması ve işletilmesi, Maden Kanununun 7'nci maddesinde belirtilen şartlara uyularak, ruhsat grubu gözetilmeksizin yapılır" şeklinde değişiklik yapılmıştır. 2004 yılında yapılan bu değişiklik, devlet ormanları içinde maden arama

izinlerinde Orman Kanununu neredeyse tamamen saf dışı bırakmıştır. Bu tarihten sonra maden izinleri sadece Maden Kanununun ilgili 7'nci maddesinde belirtilen esaslara göre yürütülmesini öngörmüştür.

5177 sayılı Kanun 3213 sayılı Maden Kanununun, devlet ormanları içinde yapılacak maden izinlerinde Orman Kanununu yetkili kıldığı 7'nci maddesini de değiştirmiştir. Maddenin yeni şeklinde "orman, muhafaza ormanı, ağaçlandırma alanları, kara avcılığı alanları, özel koruma bölgeleri, milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtı, tabiatı koruma alanı, tarım, mera, sit alanları, su havzaları, kıyı alanları ve sahil şeritleri, karasuları, turizm bölgeleri, alanları ve merkezleri ile kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri, askeri yasak bölgeler ve imar alanları ile mücavir alanlarda madencilik faaliyetlerinin çevresel etki değerlendirmesi, gayri sıhhi müesseseler ile ilgili hususlar dahil hangi esaslara göre yürütüleceği ilgili bakanlıkların görüşü alınarak Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir" denilerek, orman alanları ve daha birçok alanda yapılacak madencilik faaliyetleri esaslarının, ilgili bakanlıklardan sadece görüş alınarak Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle belirleneceği düzenlenmiştir. Yapılan bu değişiklik ile dönemin Çevre ve Orman Bakanlığı (günümüzde Orman ve Su İşleri Bakanlığı), devlet ormanlarında verilecek izinlerle ilgili yapılacak yeni yasal düzenlemelerde sadece görüş alınacak bir kurum haline getirilmiştir.

Maden Kanunu ve Orman Kanunu hükümlerinde yapılan bu değişiklikler doğrultusunda, 7'nci maddede sayılan alanlarda madencilik faaliyetlerinin hangi esaslara göre yürütüleceğini belirlemek amacıyla Bakanlar Kurulu tarafından 2005 yılında "Madencilik Faaliyetleri İzin Yönetmeliği" (Resmi Gazete, 2005) ve Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından da 2007 yılında "Orman Sayılan Alanlarda Verilecek İzinler Hakkında Yönetmelik" (Resmi Gazete, 2007) hazırlanarak yürürlüğe girmiştir. Ayrım yapmaksızın tüm doğal kaynakları madencilik faaliyetlerine açan bu düzenlemelerin yürürlüğe girmesi, tartışmaların başlamasına neden olmuş ve bu sürecin sonunda kanunun 7'nci maddesinin iptali istemiyle konu 2004 yılında Anayasa Mahkemesi'ne taşınmıştır.

Anayasa Mahkemesi 2009 yılında ilgili 7'nci maddenin iptal edilmesini çeşitli gerekçelerle uygun bulmuştur ve bir yıl sonra yürürlüğe girmek koşulu ile maddeyi iptal etmiştir. Bunların başında, Anayasa'nın 168'inci maddesi tabii servet ve kaynakların aranması ve işletilmesi esaslarının kanunla düzenlenmesini emretmişken, iptali istenen kanun maddesinin bu konuyu Bakanlar Kurulunun çıkaracağı bir yönetmeliğe bırakması ve Anayasanın

yasama yetkisinin devredilemeyeceğine dair olan 7'nci maddesine aykırı görmesi gelmiştir (Anayasa Mahkemesi Kararı, 2009).

Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen maddenin yeniden düzenlenmesi 2010 yılında 5995 sayılı kanun (Resmi Gazete, 2010a) ile olmuştur. 5995 sayılı torba kanun ile hem Orman Kanununun 16'ncı maddesini hem de Maden Kanununun 7'nci maddesi yeniden düzenlenmiştir. Maden Kanununun 7'nci maddesine "Devlet ormanları içinde yapılacak maden arama ve işletme faaliyetleri ile bu faaliyetler için zorunlu ve ruhsat süresine bağlı olarak yapılan geçici tesislere 31.8.1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu hükümlerine göre izin verilir" ifadesi eklenmiş ve izinler Orman Kanununun ilgili maddesine bırakılmıştır. Orman Kanununun 16'ncı maddesinde ise izinlerin Çevre ve Orman Bakanlığınca verileceği ve maddenin uygulanması ile ilgili tanım, şekil, şart ve esasların yönetmelikle düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

Anayasanın açık hükümleri olmasına rağmen kanunlar arasında yaşanan bu yetki ve izin karmaşası 2010 yılında yapılan son değişiklik ile ormanlar lehine bir gelişme olarak görülmektedir. Zira 6831 sayılı Orman Kanununda yer alan maden izinlerinin yoğun olarak kullanılıyor olması ve düzenlemedeki bazı eksikliklerin varlığı yıllarca orman tahribatına yol açtığını düşünülmektedir (Coşkun, 2009).

1.3. Yönetmeliklerde maden izinleri

Genel olarak maden izinleri ve devlet ormanlarında verilecek maden izinleri ile ilgili Maden Kanununa dayanarak 2005 yılında çıkartılan "Madencilik Faaliyetleri İzin Yönetmeliği" ve Orman Kanuna dayalı ve 2007 yılında çıkarılan "Orman Sayılan Alanlarda Verilecek İzinler Hakkında Yönetmelik" esasları uygulanmaktadır. Ancak Madencilik Faaliyetleri İzin Yönetmeliğinin yasal dayanağı olan Maden Kanununun 7'nci maddesi Anayasa Mahkemesi tarafından 2009 yılında iptal edildiği için aynı yıl yönetmeliğin iptali için de Danıştay'a dava açılmıştır. Danıştay 8. Dairesinin vermiş olduğu kararda (Danıştay Kararı, 2009) bu yönetmeliğin uygulanması halinde, Anayasa, yasalar ve uluslararası sözleşmelerin ihlali suretiyle çevre üzerinde geri dönüşü mümkün olmayan tahribata yol açması ihtimali göz önünde bulundurularak Madencilik Faaliyetleri İzin Yönetmeliğinin ilgili maddelerinin yürütülmesinin durdurulmasına karar verilmiştir.

Ancak yönetmeliğin diğer maddeleri ve orman, muhafaza ormanı ve ağaçlandırma alanlarında yapılacak madencilik faaliyetlerini düzenleyen 19'uncu maddesi hala yürürlüktedir. Mevcut

düzenlemeye göre 19'uncu maddede devlet ormanları içinde yapılacak madencilik faaliyetlerinde ilgili orman bölge müdürlüğüne gerekli belgelerle müracaat edilir. Başvuru tarihinden itibaren en geç bir ay içinde ilgili orman bölge müdürlüğüne yapılacak inceleme sonucuna göre izin verileceği hüküm altına alınmıştır.

Orman Sayılan Alanlardan Verilecek İzinler Hakkında Yönetmeliğin uygulanıp uygulanmayacağı konusunda ise Orman Genel Müdürlüğü, hukuk müşavirliğinin görüşü ile ortaklaşa bir karara varmıştır. Genel Müdürlük bir genelge ile "daha önce izin alan kişi ve kuruluşların devir, temlik, iptal ve altyapı tesisi talepleri hariç, madencilik faaliyetleri ile ilgili taleplerin durdurulduğunu" duyurmuş, böylece orman alanlarında madencilik faaliyeti için başvuruda bulunan yatırımcıların talepleri askıya alınmıştır (Coşkun, 2009).

Yasal dayanağı kalmayan "Orman Sayılan Alanlardan Verilecek İzinler Hakkında Yönetmelik" yürürlükten kaldırılınca ve Maden Kanununun 7'nci maddesi 2010 yılında yeniden düzenlenince Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından "Orman Kanununun 16'ncı Maddesinin Uygulama Yönetmeliği" (Resmi Gazete, 2010b) yürürlüğe koyulmuştur. Yeni yönetmelik 16'ncı maddeye göre verilecek muvafakat ve izinlerin uygulama usul ve esaslarını, bunlardan tahsil edilecek bedeller ile izin ve/veya muvafakat sahasının rehabilitesine ait usul ve esasları belirleme amacını içermektedir. Ancak bu yönetmelik sadece 4 sene yürürlükte kalmış 2014 yılında Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından hazırlanan ve hala yürürlükte olan "Orman Kanununun 16'ncı Maddesinin Uygulama Yönetmeliği" (Resmi Gazete, 2014) eskisini mülga ederek yürürlüğe girmiştir.

Şu an yürürlükte olan 2014 tarihli bu yönetmelik de devlet ormanlarından verilecek maden izinlerinin usul ve esaslarını, rehabilite işlemlerine ve izinlerden tahsil edilecek bedellere ait iş ve işlemleri düzenlemektedir. İlgili yönetmelikte ayrıca; izni almak isteyen gerçek ve tüzel kişilerin maden arama, işletme, tesis ve altyapı tesislerinin izin işlemleri için ilgili orman bölge müdürlüğüne başvurması gerektiği, başvuru dosyasının hangi esaslara göre hazırlanacağı da düzenlenmiştir.

Yine aynı yönetmeliğe göre; orman bölge müdürlüğü maden izni müracaatını öncelikle evrak üzerinde incelemekte ve eğer eksiklikler varsa, on işgünü içinde müracaat sahibine bildirmektedir. Eksiklikler tamamlanıncaya kadar talep değerlendirmeye alınmamaktadır. Evrakın tam olması halinde heyet tarafından arazi üzerinde gerekli incelemeler yapılarak, talebin Devlet ormanlarına isabet eden kısımları için ön izin veya

kesin izin raporu düzenlenmektedir (md.5). Uygun görülen taleplere 24 aya kadar ön izin verilebilmekte ve bu süre talep olması halinde 12 ay uzatılabilmektedir. Ön izin süresi içinde saha teslimi yapılmamakta ve madencilik faaliyetine müsaade edilmemektedir (md.6). Bakanlıkça uygun görülenlere ruhsat süresi dikkate alınarak kesin izin verilmektedir. Madencilik faaliyetine başlanılmadan önce izin sahibine, maden işletme ile tesis izin alanları, maden stok alanı, pasa döküm alanı, verimli toprak depolama alanı ve atık barajı izin sahasının sınırlarının köşe noktalarına zeminden en az iki metre yükseklikte koordinat değerleri belirli sabit işaretler tesis ettirilmektedir (md.7).

1.4. Maden alanlarında rehabilitasyon

Madencilik faaliyetleri açık maden işletmeciliği ve kapalı maden işletmeciliği olarak iki şekilde yapılmaktadır. Madenin yeryüzüne yakın bir tabakada bulunması halinde açık madencilik, yeryüzünün derinliklerinde bulunması halinde kapalı madencilik usulü kullanılır. Açık madencilikte çevreye olan olumsuz etki faaliyetin yeryüzünde olması sebebiyle kapalı madencilığe göre daha da fazladır. Örneğin mermer ve taş ocaklarının faaliyetleri sonucunda alanın tekrar rehabilitasyonun yapılması oldukça zor olduğu kabul gören bir gerçektir (Anonim, 2013). Hem açık hem de kapalı madencilikte zarar görmüş sahaların madencilik faaliyetleri sonrasında tekrar tabiata ve topluma kazandırılması için rehabilitasyonu gerekmektedir (OSİB, 2014).

Maden izinlerinin düzenlendiği Orman Kanununun 16'ncı maddesinin son fıkrasına 2010 yılında 5995 sayılı Kanun ile eklenen paragraf, madencilik faaliyetlerinin sona ermesi ile idareye teslim veya terk edilen, doğal yapısı bozulmuş orman alanlarının rehabilite edileceği üzerinedir. İlgili fıkraya göre rehabilite amacı ile bu alanların orman yetiştirilmek üzere inşaat, yıkıntı ve hafriyat atıkları ile doldurularak ağaçlandırmaya hazır hale getirilmesi için büyükşehir mücavir alanlarında büyükşehir belediyelerine, diğer yerlerde ise il ve ilçe belediyelerine bedeli karşılığında izin verilebilecektir. Kanun ayrıca maddenin uygulanması amacıyla detayların yönetmelikte düzenleneceğini de belirtmiştir.

Orman Kanununun 16'ncı maddesinin uygulanmasına dair yönetmeliğin "Rehabilite, Rehabilitasyon Projesi, Takip ve Kontrol" başlığını taşıyan beşinci bölümüne göre izin sahibi, madencilik faaliyeti yapacağı sahayı, rehabilitasyon projesine uygun olarak rehabilite etmek zorundadır. Ayrıca rehabilite yapılacak alanın kullanım öncesi

dönemde çoraklık ve verimsizlik gibi olumsuz nitelikler taşıyor olmasının, alanda rehabilite yapılmaması için gerekçe olarak gösterilemeyeceği de önemle vurgulanmıştır.

Bir maden izin sürecinde, rehabilite iznin başlaması ile başlar, faaliyetler devam ettikçe devam eder ve nihayet iznin bittiği sürede rehabilite bitmelidir. Eğer bu süre içinde bitirilemezse bir sene ek süre verileceği ancak bu ek süre içinde madencilik faaliyetlerinin devam edemeyeceği yine aynı yönetmelikte düzenlenmiştir. Ayrıca eğer izin herhangi bir nedenle iptal edilirse bu durum rehabilite sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. Orman bölge müdürlükleri rehabilite çalışması yapılan alanları takip ve kontrol eder. İzin sahibi ise her yıl eylül ayının sonuna kadar uygulama takvimine göre madencilik faaliyeti yaptığı alandaki rehabilite işleminin safahatı hakkında orman bölge müdürlüğüne, ormancılık bürosu ya da bünyelerinde çalışan orman mühendisi ve/veya orman yüksek mühendisi tarafından hazırlanan teknik raporu verir (md.19).

Rehabilitasyon konusunda 2010 yılında yürürlüğe giren “Madencilik Faaliyetleri ile Bozulan Arazilerin Doğaya Yeniden Kazandırılması Yönetmeliği”nde (Resmi Gazete, 2010c) önemli hükümler içermektedir. Yönetmelik, madencilik faaliyetleri, malzeme ve toprak temini için arazide yapılan kazılar, dökümler ve doğaya bırakılan atıklarla bozulan doğal yapının yeniden kazanılmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesi amacıyla yürürlüğe girmiştir.

Rehabilitasyon konusunda kanun ve yönetmelik haricinde, Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından madencilik faaliyetlerinin sona erdiği sahaların rehabilitasyonu konusunda gerekli çalışmaların yapılması ve bu sayede ülke değerlerimizin korunması amacıyla 2014 yılında “Maden Sahaları Rehabilitasyon Eylem Planı” hazırlanmıştır. Eylem planı ile orman alanlarında yer alan ve işletilmesi tamamlanmış maden sahalarının rehabilitasyonu, bunun için gerekli olan eğitim, izleme ve değerlendirme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir.

Madenlerin çıkarılmasına müteakip sahanın rehabilite edilerek doğaya yeniden kazandırılması ve toplumun istifadesine sunulabilmesi için hem dünyada hem de ülkemizde uygulanmakta olan dört yöntemden söz edilmektedir. Sahanın durumuna göre bazen bu yöntemlerden bir ya da birkaçı birlikte de kullanılabilir. Sözü edilen yöntemler; üst toprağın sahaya serilmesi suretiyle yapılan rehabilitasyon, elektroliz, kirlenmiş toprakların bitkilerle temizlenmesi ve rehabilite edilemeyen sahaların kamu yararına kullanılması (göletler,

rekreasyon alanları veya tabiat parkları ile katı atık depolama alanları gibi) yöntemleridir (OSİB, 2014). Yurt dışında açık ocak madenciliği sonrasındaki doğa onarımı konusunda teorik ve uygulamaya yönelik çok sayıda çalışma olduğu halde bu konu, ülkemizde nisbeten daha yeni bir olgudur (Şimşir ve ark., 2007).

Orman alanlarının madencilik faaliyetlerine verilmesinin ardından yapılması gereken rehabilitasyon çalışmaları büyük sorun teşkil etmektedir. Bu sonuç uzmanlara yönelik hazırlanmış bir anket çalışmasında; rehabilitasyon sürecinin sağlıklı yönetilemediğini, bu konuda denetimlerin artırılması gerektiğini, rehabilitasyona uygun olmayan alanlarda madencilik izninin verilmemesi gerektiğini savunan katılımcıların çoğunluğu ile ortaya çıkarılmıştır. Konuyla ilgili denetim mekanizmasının sağlıklı bir şekilde işletilmesi ve siyasi baskıların ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmaların yapılmasının yerinde olacağı da özellikle belirtilmiştir (Bilim ve Tolunay, 2014). Ayrıca maden sahalarının ıslahı masraflı, zaman alıcı, çoğu kez hataları düzeltme imkanı olmayan ve çevre üzerinde ciddi olumsuz etkileri olan bir işlem olarak görülmekte olup eğer ıslah işlemleri iyi bir planlama ile yapılırsa söz konusu olumsuz etkilerin asgari düzeye indirilmenin mümkün olacağı düşünülmektedir (Boza, 2008).

2. Materyal ve yöntem

Çalışmanın ana materyalini Zonguldak Orman Bölge Müdürlüğüne bağlı Bartın Orman İşletme Müdürlüğü (BOİM) sorumluluk alanındaki maden sahalarına ilişkin izin dosyaları ve bu dosyaların ekleri oluşturmaktadır. Konuya ilişkin mevzuat, rapor, belgeler kurumda yerinde incelenmiş ve elde edilen veri ve bilgiler konuya ilişkin tablo ve şekillerin hazırlanmasında kullanılmıştır.

Araştırma amaçlarına yönelik belirli bir bilgi kümesinin anlaşılmasında, yaygın olarak iki yöntem kullanılmaktadır. Bunlar; sayısal araştırma ve sözel araştırmadır (Hancock, 1998). Sözel araştırmaların kökeni, sosyal bilimlere dayanmaktadır (RDSU, 2011). Sosyal bilimlerde tüm olgular ve olaylar yumağından çıkarımlar yapılarak belirli sonuçlara varılmak istendiğinden, sözel çalışmalar bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır (Topkaya, 2006). Olayları anlamamızda bize yardımcı olan sözel araştırmalar, niçin, nasıl, ve ne şekilde ile başlayan sorulara cevap bulmaya çalışmaktadır (Hancock, 1998). Yukarıda sayılan temel unsurlar çerçevesinde gerçekleştirilen sözel araştırma sonuçlarının sözel bir analize tabi tutulması gerekmektedir. Sözel analiz; ilişki kalıpları ve

anlamlarının altında yatan nedenleri ortaya çıkarmak amacıyla, gözlemlerin sayısal olmayan şekilde incelenmesi ve yorumlanmasıyla gerçekleştirilmektedir (Babbie, 2007). Dolayısıyla bu çalışma, esas itibarıyla sözel analiz metoduna dayanmakta olup, konunun anlaşılabilirliğini artırmak adına sayısal verilerden de yararlanılmıştır.

3. Bulgular

3.1. Bartın orman işletmesinde madencilik ve rehabilitasyon çalışmaları

Çalışmanın devamında Zonguldak Orman Bölge Müdürlüğüne bağlı 9 işletme müdürlüğünden biri olan BOİM'in sınırları dahilinde verilen madencilik izinleri ve rehabilitasyon süreçleri incelenmiş maden izinlerinin güncel durumu Çizelge 1' ve Çizelge 2'de verilmiştir.

Çizelge 1. BOİM'de izin süreleri devam eden madencilik izin alanları (ha)

İli	İlçesi	Mevcut verilmiş madencilik izinleri	Madencilik faaliyetinin halen devam ettiği alanlar	Madencilik faaliyetinin bittiği ve terk edilmiş alanlar
Bartın	Merkez	219,02	207,77	11,25
Bartın	Amasra	136,67	111,72	24,95
Bartın	Kurucaşile	45,01	31,01	14
Toplam		407,7	350,5	50,2

Çizelge 2. Maden izinleri rehabilitasyon alanları (ha)

İli	İlçesi	Rehabilite edilmiş		Toprak dolgu izni		Rehabilitesi devam eden		Toplam	
		Rehabilite eylem planına göre	Rehabilite projesine göre veya projesiz yapılmış	Biten	Devam eden	Rehabilite edilemeyen	Madencilik faaliyeti neticelenmiş sahalardan		Madencilik faaliyeti devam eden sahalardan
Bartın	Merkez	0,6	2,7	0		4,65	3,25	18,39	29,59
Bartın	Amasra	0,6	8	0	0,05	16,35	0	8,34	33,34
Bartın	Kurucaşile	0	0,1	0	0,03	7,4	6,5	0	14,03
Toplam		1,2	10,8		0,08	28,4	9,75	26,73	76,96

Çizelge 1 ve 2 birlikte değerlendirildiğinde, izin verilmiş mevcut toplam 400,7 ha alanda 350,5 ha madencilik faaliyeti bulunmaktadır. 50,2 ha'lık alanda madencilik faaliyetleri bitmiş yada izin süresi bitmeden terk edilmiştir. Faaliyeti sonlanmış madencilik alanlarında ise 28,4 ha alanın rehabilite edilemeyen alan olduğu görülmektedir. Rehabiliteye başlanamaması çeşitli sebeplere dayanabilmekle birlikte BOİM'den yapılan görüşmeler sonucunda rehabilitesine başlanmayan bu alanların bazılarının arazinin rehabiliteye müsait olmamasından kaynaklandığı ve doğal haline bırakılmasına karar verildiği tespit edilmiştir. Şekil 2'de mermer çıkarmak için izin alınan sahada izin süresi bitmeden

izin sahibi tarafından iznin iptali istenen ve rehabilitasyon için ön çalışma olan toprak işleme, doldurma gibi çalışmalar konusunda yetersiz kalan alanlardan biri görülmektedir. Örneğin bu alan da doğal haline bırakılmış, zamanla kendini onarması beklenmektedir.

Diğer bir rehabilitasyon sahasının örnekleri Şekil 3'de verilmiştir. Bu sahada arazi çalışmaları ve tesviye eğrileri tamamlanmış, fidanlar dikilmiş arazinin eski haline dönmesi için çalışmalar tamamlanmıştır.

Şekil 2. Mermer izin alanı

Şekil 3. BOİM'deki maden sahalarında rehabilitasyon örnekleri

BOİM'deki rehabilitasyon sahalarına verilecek bir diğer örnek, geçmişi bozuk orman alanı olan bir arazinin, karayollarının kazı fazlası malzemeleri ile doldurularak teras çalışmalarının yapıldığı yerdir.

Şekil 4'de teras çalışması yapılan rehabilitasyon sahasının iki farklı açıdan fotoğrafları görülmektedir.

Şekil 4. Teras çalışması yapılan bir rehabilitasyon sahası

Yapılan değerlendirmeler sonucunda BOİM'deki maden izinleri ve rehabilitasyon çalışmalarının mevcut mevzuat çerçevesinde uyumlu bir şekilde yürütüldüğü tespit edilmiştir.

Yine Maden Sahaları Rehabilitasyon Eylem Planı (2014)'na göre 2014-2018 yılları arasında BOİM'de

madencilik faaliyetleri ve rehabilitasyon çalışma planı Çizelge 3'de gösterilmiştir.

Çizelgeden görüldüğü üzere, Bartın'da merkez ve diğer ilçelerinde 2014-2018 yılları arasında toplam 21 adet maden izin sürecinin rehabilitasyon programına gireceği bunun da toplam 28,52 ha. olduğu tespit edilmiştir. Bartın Orman İşletme

Müdürlüğünde yapılan yüzyüze görüşmeler sonrasında maden izin taleplerinin oldukça yoğun olduğu ancak izin çalışmaları sonrasında arazinin rehabilitesi konusunda da başarılı sonuçlar alındığı tespit edilmiştir. Ayrıca BOİM'deki maden sahaları

rehabilitasyonunda kullanılabilir türlerin kayın, göknar, meşe, karaçam, sarıçam, kızılçam, kestane, gürgen, ıhlamur, porsuk, ceviz, üvez, kızılçık, gürgen, kızılağaç, çınar ve meşe olduğu görülmektedir.

Çizelge 3. Eylem planına göre BOİM'de rehabilite edilecek sahalara

No	İli/İlçesi	Madenin türü	İşletme şekli	İzin alanı (ha)	Terk edilmiş maden sahası rehabilite edilecek genel alan (m ²)	Toplam rehabilite edilecek alan (m ²)
1	Bartın/Amasra	Kiremit	Açık	0,17	1.745	1.745
2	Bartın/Amasra	Mermer	Açık	0,34	3.432	3.432
3	Bartın/Amasra	Mermer	Açık	0,95	9.471	9.471
4	Bartın/Amasra	Mermer	Açık	0,91	9.138	9.138
5	Bartın/Amasra	Mermer	Açık	0,25	2.463	2.463
6	Bartın/Amasra	Mermer	Açık	1,71	17.078	17.078
7	Bartın/Amasra	Odun Kömürü	Açık	0,04	394	394
8	Bartın/Amasra	Taş Ocağı	Açık	1,65	16.516	16.516
9	Bartın/Amasra	Taş Ocağı	Açık	1,65	16.515	16.515
10	Bartın/Merkez	Odun Kömürü	Açık	0,04	394	394
11	Bartın/Merkez	Taş Ocağı	Açık	3,25	32.500	32.500
12	Bartın/Merkez	Taş Ocağı	Açık	0,6	6.000	6.000
13	Bartın/Kurucaşile	Taş Ocağı	Açık	2,6	26.000	26.000
14	Bartın/Kurucaşile	Taş Ocağı	Açık	2,5	25.000	25.000
15	Bartın/Kurucaşile	Taş Ocağı	Açık	4	40.000	40.000
16	Bartın/Kurucaşile	Taş Ocağı	Açık	2,6	26.000	26.000
17	Bartın/Merkez	Kuvars	Açık	0,99	9.900	9.900
18	Bartın/Merkez	Kuvars	Açık	2,75	27.500	27.500
19	Bartın/Merkez	Kuvars	Açık	0,36	3.600	3.600
20	Bartın/Merkez	Kuvars	Açık	0,22	2.200	2.200
21	Bartın/Merkez	Petrol	Kapalı	0,94	9.411	9.411
Toplam				28,52	285.25	285,25

4. Sonuçlar ve tartışma

Toplum ihtiyaçları doğrultusunda yararlanılan doğal kaynaklar arasında kimi zaman yarar çatışması ortaya çıkabilmektedir. Ormanlar sadece odun hammaddesi üretimi amaçlı değil aynı zamanda diğer toplumsal yararları düşünüldüğünde üstün kamu yararının konusudur. Aynı şekilde yenilenemeyen ve bulunduğu yerde çıkarılması gereken madenler de toplum için önemli bir ihtiyaç konumundadır. Orman alanları içinde maden aramak ve çıkarmak gibi birtakım faaliyetler yapılmak istenmesi çok sık karşılaşılan ve olağan bir durumdur. Bu nedenle devlet ormanlarından verilecek izinler konusunda mevcut orman mevzuatının detaylı hükümler içerdiği, bu hükümlerin kimi zaman ormanlar lehine kimi zaman aleyhine sık sık değiştirildiği, rehabilitasyona önem verilmesi gerektiği çalışmanın bir sonucu olarak tespit edilmiştir.

Orman alanlarında madencilik izni verilmesi halinde uygulanan yöntemler ne kadar iyi olursa olsun her yöntemin çevreye zarar verdiği

unutulmamalıdır (Atmaca, 2001; Acar, 2007) Konuyla ilgili olarak yasal mevzuatın incelendiği bu çalışmada koruma-kullanma dengesinin sağlanmaya çalışılarak geçmişte birçok kez değişikliğe uğradığı ancak her yeni düzenlemenin orman alanlarında verilecek maden izin süreçlerini kolaylaştırdığı görülmektedir. Son yapılan yasal düzenlemeler ile madencilik faaliyetlerinin ardından rehabilitasyon çalışmalarının kimi zaman başarı ile sonuçlandığı kimi zaman ise rehabilitasyon yapılmadığı da görülmüştür.

Maden işletme faaliyetleri sonucunda doğrudan ve dolaylı olarak çevre bozulmaları olduğu bir gerçektir. Acar, (2007) tarafından yapılan bir çalışmada; onarım çalışmalarının beklenenden ve olması gerekenden çok az olduğu, kaybolan toprak ve yeşil alanın onarım çalışmalarıyla kazanılandan çok daha fazla olduğu belirlenmiştir. Uygulanan yöntemler ne kadar iyi olursa olsun her yöntemin çevreye zarar verdiği yine yapılan başka çalışmalarla tespit edilmiştir (Atmaca, 2001). Bu nedenlerle çalışmada orman alanlarında verilen maden izinlerinin geçmişten günümüze dönemin ihtiyaçlarına göre düzenlenen mevzuat

değişikliklerinin yasal süreci incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Sonuç olarak yasal düzenlemelerin kimi zaman orman alanlarının tahribini artırdığı, kimi zamanda koruduğu tespit edilmiştir. Özellikle 2004 yılında yapılan değişiklik ile ülke genelinde orman alanlarından talep edilen maden izin sayılarında bir artış olduğu tespit edilmiştir (Sezer ve Gençay, 2017).

Çalışmanın ana amacını uygulama örnekleri ile desteklemek adına BOİM’de verilen maden izinleri ve izin sonrası sahaların rehabilite durumları incelenmiştir. Sonuç olarak verilen maden izinlerinin sayısı ve alan büyüklüğünün (ha) mevzuata uygun sürdürülerek devam ettiği, faaliyet biten sahalarda rehabilitasyona önem verildiği ancak doğal yapısı gereği rehabilitesinin zor olduğu görülen yerlerde sahanın sadece toprak işleminin yapıldığı, kalan iyileştirmenin doğal sürece bırakıldığı arazide yapılan gözlemler ile tespit edilmiştir. Rehabilitasyon süreçleriyle ilgili en büyük sorun yaptırımlarla ilgilidir. Mevzuatın bu noktada geliştirilmesi gerekmektedir. Çünkü Madencilik Faaliyetleri İle Bozulan Arazilerin Doğaya Yeniden Kazandırılması Yönetmeliğinin 10’uncu maddesi Çevre Kanununa atfen idari yaptırımlar uygulanmasını öngörülmektedir. Oysaki idari yaptırımlar adli yaptırımlara kıyasen daha hafiftir. İdari yaptırımların büyük bir kısmı idari para cezası öngördüğünden ilgili maden işletmesinin maddi gücü ölçüsünde yaptırımlar yetersiz kalabilecek ve caydırıcılığını yitirebilecektir. Dahası özellikle değerli madenler (altın, elmas vb.) söz konusu olduğunda ilgili maden işletmesi, gelirin büyüklüğü ölçüsünde idari yaptırımları da önceden göze alarak, mevzuattaki yükümlülüklerini yerine getirmeme tercihini seçmesi noktasında herhangi bir engelleyici düzenleme de bulunmamaktadır. Mevzuatta adli yaptırımları da içerecek şekilde yeni düzenlemelere yer verilmesi, ormanların korunması ve bu alanlarda madencilik faaliyetlerin istenilen ölçüt ve niteliklerde yapılması açısından gerekli görülmektedir.

Kaynaklar

Acar, D., Ö., 2007. Türkiye’de açık ocak kömür madenciliği sonrası peyzaj onarım çalışmalarının irdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara 97 s.

Anayasa Mahkemesi Kararı, 2009. T. 15.1.2009, E. 2004/70, K. 2009/7 sayılı Anayasa Mahkemesi Kararı.

Anonim, 2013. Mermer ve Taş Ocaklarının Rehabilitasyonu Çalıştay Sonuç Bildirgesi.

Atmaca, M., 2001. Afşin-Elbistan Termik Santrali Açık İşletme Alanının madencilik sonrası olası alan

kullanım alternatiflerinin değerlendirilmesi. Doktora tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Maden Mühendisliği Anabilim Dalı, Adana.

Babbie, R., E., 2007. The Basics of Social Research, Wadsworth Publishing; 4 edition, USA.

Bilim, M. Tolunay, A., 2014. Türkiye’de orman kaynaklarının maden işletmeciliğine tahsisine ilişkin yasal, çevresel, sosyal ve ekonomik çözümler. Ulusal Mermer ve Taş Ocakları Onarım Teknikleri Sempozyumu 18-20 Eylül 2014, s106-116, Isparta.

Boza, Z., 2008. Açık maden ocaklarının doğal formunun orijinal tesviye eğrilerine uygun olarak tasarlanmasında coğrafi bilgi sistemlerini kullanma olanakları (Çeşme Germiyan Örneği). Çevre ve Orman Bakanlığı, Ege Ormancılık Araştırma Müdürlüğü, Bakanlık Yayın no:335, Müdürlük Yayın No:49. İzmir.

Coşkun, A.A., 2009. Madencinin ‐hukuk‐ zaferi. Orman ve Av Dergisi, s12-19.

Danıştay Kararı, 2009. Danıştay 8. Daire E. 2008/6287 T. 10.2.2009.

Demirbugan, A., 2014b. Madencilik projelerinin çevresel dışsallıkları göz önünde bulundurularak ekonomik değerlendirmesi. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 7 (2), 403-422.

Demirbugan, A., 2014a. Madencilik faaliyetlerinin çevresel etkilerini değerlendirme yöntemleri. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 4(2), 287-300.

Dereli A., M., Yalçın, M., Erdoğan, S., 2010. Madencilik faaliyetlerinde coğrafi bilgi sisteminin kullanımı. Harita Teknolojileri Elektronik Dergisi 2 (3), 28-34.

EB, 2016. Sektör Raporları: Madencilik Sektörü, <https://www.ekonomi.gov.tr/portal/content/conn/UCM/uu id/dDocName:EK-051184>

Hancock, B., 1998. Trent focus for research and development in primary health care: An introduction to qualitative research. <https://tr.scribd.com/document/247819392/1-IntroQualitativeResearch-pdf> [Ziyaret Tarihi: 20.11.2017].

Jesus, de P., Dardeniz, G., 2015. Antik Madencilik Hakkında Arkeolojik ve Jeolojik Görüşler, Maden Tetkik ve Arama Dergisi, 151: 235-250.

Kalaycı, M., Uzun, O., 2017. Madencilik sonrası maden alanlarının rekreasyonel amaçlı değerlendirilmesi. IBAD, 2(2):232-244.

Kartalkanat, A., 2008. Anadolu’da Madencilik Tarihçesi; Kütahya-Gümüşköy’de 3500 Yıldır Süren Madencilik Çalışmaları, Maden Tetkik ve Arama Dergisi, 137: 91-97.

KB, 2015. Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018 Madencilik Politikaları Özel İhtisas Komisyonu raporu, <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/zet htisas Komisyonu Raporlar/Attachments/260/Madencilik Politikalar% C4%B1 % C3%96% C4%B0K.pdf>

Kırşan, İ.H., 2001. Madencilik sektörünün sorunları ve çözüm önerileri. Türkiye 17. Uluslararası Madencilik Kongresi ve Sergisi-TUMAKS. ISBN 975-395-416-6.

Kürelî, F., 1985. Yeni maden yasanının hukuk açısından değerlendirilmesi. *Bilimsel Madencilik Dergisi*, 24(4): 5-11.

MMO, 2011. Madencilik Sektörü ve Politikaları Raporu, Ankara.

MTA, 2017. 2016 yılı maden dış ticareti, <http://www.mta.gov.tr/v3.0/bilgi-merkezi/2016-yili-dis-ticaret>,

OGM, 2015. Türkiye orman varlığı, <https://www.ogm.gov.tr/ekutuphane/Yayinlar/T%C3%BCrkiye%20Orman%20Varl%C4%B1%C4%9F%C4%B1-2016-2017.pdf>

O'hara, A., T., Aydın, N., 1985. Maden yataklarının değerlendirilmesinde pratik yaklaşımlar. *Bilimsel Madencilik Dergisi*, 24 (1): 5-24.

OSİB, 2014. Maden sahaları rehabilitasyon eylem planı 2014-2018. Orman ve Su İşleri Bakanlığı. Ankara.

Resmi Gazete, 1954. 6309 Sayılı "Maden Kanunu" Resmi Gazete İlanı: 11 Mart 1954, Sayı: 8655.

Resmi Gazete, 1985. 3213 Sayılı "Maden Kanunu" Resmi Gazete İlanı: 15 Haziran 1985, Sayı:18785

Resmi Gazete, 1937. 3116 sayılı "Orman Kanunu" Resmi Gazete İlanı: 18 Şubat 1937, Sayı: 3537.

Resmi Gazete, 1956. 6831 sayılı "Orman Kanunu" Resmi Gazete İlanı: 8 Eylül 1956, Sayı: 9402.

Resmi Gazete, 2004. 5177 sayılı "Maden Kanununda ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun" Resmi Gazete İlanı:5 Haziran 2004, Sayı:25483.

Resmi Gazete, 2005. 21 Haziran 2005 tarih ve 25852 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Resmi Gazete, 2007. 22 Mart 2007 tarih ve 26470 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Resmi Gazete, 2010a. 5995 sayılı "Maden Kanununda ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" Resmi Gazete İlanı:24 Haziran 2010, Sayı:27621.

Resmi Gazete, 2010b. 30 Eylül 2010 tarih ve 27715 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Resmi Gazete, 2010c. 23.01.2010 tarih ve 27471 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Resmi Gazete, 2014. 18 Nisan 2014 tarih ve 28976 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

RDSU, 2011. Qualitative Research Methods, Helpsheet 9, 4 pages, UK. <http://projects.exeter.ac.uk/prdsu/helpsheets/Helpsheet09-May03-Unlocked.pdf>, Erişim Tarihi: 20.07.2011

Seçkin, B., Yayım, D., 2006. Taş ve maden ocağı alanlarının rehabilitasyonu olanakları (İstanbul Ağaçlı Yöresi Açık Maden Alanı örneği), İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri B (56)2: 1-9.

Sever H., Makineci E., 2008. Ağaçlı-İstanbul Maden Sahalarında Sahil Çamı (Pinus Pinaster Aiton.) Ağaçlandırmalarında Bazı Ölü Örtü Ve Toprak Özellikleri, Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, (2)136-146.

Sezer, A. O., Gençay, G., 2017. Analysis of the legal perspective of mining permits in the State forest (the example of Eskişehir Regional Directorate of Forestry). *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 19(1), 204-217.

Şimşir, F., Pamukçu, Ç., Özfırat, M.K., 2007. Madencilikte Rekültivasyon ve Doğa Onarımı. DEÜ Mühendislik Fakültesi Fen ve Mühendislik Dergisi Cilt: 9 Sayı: 2 sh. 39-49.

Tamzok, N. 2008. Osmanlı imparatorluğu'nun son döneminden çok partili döneme madencilik politikaları, 1861-1948. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 63 (04), 179-204.

Topay, M., Eraslan, Ş., 2011. Can mining area be converted into the tourism center?, I. Uluslararası 4.Ulusal Eğirdir Turizm Sempozyumu, Bildiriler Kitabı s:93-102.

Topkaya, E.Z., 2006. Kitap Tanıtımı: Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Güncelleştirilmiş geliştirilmiş 5. Baskı. Eğitimde Kuram ve Uygulama. *Journal of Theory and Practice in Education*, 2 (2): 113-118.

Ulusoy, Y., Ayaşlıgil, T., 2012. Açık maden ocaklarının rehabilitasyonu ve doğaya yeniden kazandırılmasının "Şile-Avcıkoru" örneğinde irdelenmesi. *Journal of the Faculty of Forestry, Istanbul University* 2012, 62 (2): 21-36.

Uzun, O., Bollukcu P. 2009., Bartın Merkez İlçe Sınırları İçinde Yer Alan Açık Ocak İşletmelerinin Peyzaj Onarımı-Biyolojik Onarım Açısından Değerlendirilmesi. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi I. Ulusal Batı Karadeniz Ormancılık Kongresi Bildiriler Kitabı, Özel Sayı, ISSN: 1302-0943, Cilt II, Bartın, s. 481-500.*

Yalçın, Ü., 2016. Anadolu madencilik tarihine toplu bir bakış. *Yer Altı Kaynakları Dergisi*, 5(9), 3-13.

Yükcü, S. Fidancı N., 2016. Sürdürülebilirlik maliyeti örneği olarak maden sahası restorasyonu. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 30 (3): 663-667.

Türkiye İş Bankası, 2017. Madencilik, https://ekonomi.isbank.com.tr/UserFiles/pdf/rt_201708.pdf, Erişim Tarihi: 30.12.2017, Germany, 2017.